De gouden eeuw van Curaçao; onevenwichtig en geforceerd

door Henry Habibe

Zo luidt de titel van een boekje dat in december 2004 uitkwam van de hand van Walter Palm. Het verscheen als een 'gelegenheidsuitgave ter viering van vijftig jaar Statuut in de Openbare Bibliotheek aan het Spui te Den Haag'. In de 'Inleiding' zet de auteur uiteen dat deze titel gekozen is vanwege de economische bloei op Curaçao in de 20e eeuw, maar ook omdat er op cultureel en literair gebied een 'opmerkelijke opbloei' heeft plaatsgehad.
Opvallend is dat het muzikale gedeelte alleen over Jacobo Palm en Rudolf Boskaljon spreekt. Het literaire gedeelte betreft in de eerste plaats de in het Nederlands schrijvende romanciers Tip Marugg, Boeli van Leeuwen en Frank Martinus Arion (de auteur spreekt hier van 'bloei van de Curaçaose literatuur'). Dan volgt de bespreking van 'Vier Curaçaose dichters' te weten Pierre Lauffer, Elis Juliana, Carel de Haseth en Walter Palm.

De bespreking is heel summier en het aantal besproken schrijvers is zo gering dat men terecht de vraag kan stellen: heeft die'gouden' periode slechts zeven schrijvers en dichters voortgebracht? Waarom van een 'gouden eeuw' spreken als die periode niet zó vruchtbaar is geweest? Wat wordt er bedoeld met 'een opmerkelijke opbloei'?
Bij het begrip 'Gouden Eeuw' denkt men onherroepelijk aan een bepaalde stijl die in de zeventiende eeuw ontwikkeld werd. De term heeft hier niet die culturele betekenis. Zij wordt gehanteerd in de zin van 'economische bloei'. Nou zou de geringe keuze gerechtvaardigd kunnen worden door te stellen dat niet alle schrijvers en dichters van het eiland Curaçao in een kort bestek besproken konden worden. In dat geval was een verantwoording met duidelijke criteria op zijn plaats geweest. Dat vindt men nergens in de Inleiding terug!
Bij die bespreking is het de auteur bovendien ontgaan wat de betekenis van Cola Debrot voor de literatuur van Curaçao is geweest. De naam die sinds de jaren dertig verweven is met de literatuur van Curaçao (*Mijn zuster de negerin*) en die voortleeft in de prijs die naar hem is vernoemd. Verder was het de eeuw van de Papiamentse Beweging, waarmee figuren als Guillermo Rosario als romanschrijver en Luis Daal als dichter onlosmakelijk zijn. Een bespreking van deze exponenten ontbreekt. Daarvoor in de plaats verkoos de auteur, na een zeer summiere behandeling van Pierre Lauffer en Elis Juliana, te spreken over het werk van Carel de Haseth en van zichzelf.

Met betrekking tot De Haseth geeft hij een korte beschrijving van diens bundel *Zolang er kusten zijn* en laat een gedichtje (zonder titel), dat reeds in 1993 in Kristòf heeft gestaan, afdrukken om daarmee te stellen dat het werk van deze dichter vroeger 'romantisch' was en later overging 'in politiek en sociaal engagement'.
Ik wou dit gedicht even onder de loep nemen om na te gaan of er hier inderdaad sprake is van 'sociaal en politiek engagement'. Allereerst zij opgemerkt dat een woordje uit dit gedicht is gewijzigd in het bewuste boekje: er staat nu 'schaamloos' in plaats van 'schaamteloos', zoals indertijd in Kristòf te lezen stond. Het gedicht begint en eindigt met de volgende verzen, die telkens tussen de strofen door herhaald worden: 'Het is, mijn vriend, nu niet de tijd/ om over poëzie te praten'. In een aantal strofen wordt de vermeende reden (om niet over poëzie te praten) naar voren gebracht. Daarin leest men successievelijk over 'bomen' die 'ontworteld worden', over 'asfalt' dat 'de grond overgroeit', over het 'neerhalen' van 'oude gevels', over 'politici' die 'zich schaamteloos verrijken' en over 'ministers' die 'hun taken verzaken'. Dit zijn, zo te zien, werkzaamheden die op straat plaatsvinden, waarbij gesteld wordt dat de regeerders hun plichten niet nakomen. Aan het eind wordt nog even gewaarschuwd tegen die politieke uitbuiters. 'Morgen zijn ze [de ministers] weg/ die ons dit hebben aangedaan...' Wie heeft zulke slogans niet eerder gehoord uit de mond van de politici? Clichés! Je reinste politiek gebral! Ondertussen blijft het ware gezicht van het Curaçaose volk onzichtbaar. Er staat weliswaar: 'het volk wordt bedrogen/ het land wordt bestolen', maar welk gedeelte van het 'volk' wordt hier bedoeld? Is het dezelfde groep mensen die Yerba Seku in zijn poëzie op het oog had? We vernemen niets – in het gedicht – van een voor zijn/haar brood werkende man of vrouw op Curaçao. In het hele gedicht is er geen sprake van een samenleving van werkende mensen. De bedoeling van deze dichter wordt glashelder wanneer we beseffen dat dit gedicht gepubliceerd werd aan het begin van zijn politieke baan (de PAR zocht toen koortsachtig naar mankracht). Het flauwe argument dat hij niet meer over poëzie wilde praten had heel waarschijnlijk te maken met zijn politieke ambities. 'Engagement' (op z'n Frans, niet te verwarren met de betekenis in het Engels) impliceert een sociale bewogenheid en die is nergens bij deze dichter te vinden. Een goed voorbeeld van 'engagement' op Curaçao is de poëzie van Yerba Seku (Richard Hooi). Diens taalgebruik is echter weinig poëtisch te noemen. De dagelijkse taal en het rijm overheersen te veel en zijn werk bereikt zodoende niet de essentie van poëzie. Maar zijn solidariteit met de minderbedeelde mensen en zijn politieke stellingname vormen een schril contrast met die van De Haseth.

De 'oprechtheid' van De Haseth blijkt ook uit het feit, dat toen hij eenmaal als Gevolmachtigde minister (Gevmin) in Den Haag zat, hij zich weer als dichter ging voordoen. De man die omstreeks 1993 op Curaçao er zó tegen was om over poëzie te praten, ontpopte zich ineens weer als de grote dichter van Curaçao. Dat gepronk bleef niet beperkt tot zijn 'dichterschap'. Ruim een jaar geleden werd de vraag geopperd hoe het komt dat na 'de grote drie' (Marugg, Van Leeuwen en Martinus Arion) er in de Antillen geen auteur van formaat meer is te vinden. Onze dichter zou toen – omdat hij een novelle op zijn naam heeft staan – gezegd hebben: 'ik sta beslist in hun schaduw' (zie: NRC, cultureel supplement, 2/01/2004). Met dit antwoord wil hij kennelijk insinueren dat hij óók romanschrijver is. Hij heeft weliswaar een novelle geschreven, maar dat is toch een ander genre dan de roman. Als men bovendien beseft dat 'de grote drie' praktisch hun leven lang meerdere romans (geen novelle!) voortgebracht hebben, dan is het wel een beetje arrogant om jezelf te willen relateren aan die groep. Meerdere romans in het Nederlands hebben wel Edward de Jongh en Diana Lebacs geschreven. Het zijn deze auteurs die zich met 'de grote drie' zouden mogen vergelijken en eventueel tot de conclusie komen dat zij daarbij 'in de schaduw staan'.

Het pronken moge ook blijken uit hetgeen onlangs van de hand van De Haseth in de Antilliaanse Nieuwsbrief stond te lezen. Na afloop van zijn ambtsperiode maakt hij een vergelijking met andere Gevmins uit het verleden, W.F.M. Lampe en Cola Debrot, en stelt: 'Met twee onderbrekingen ben ik bijna acht jaar Gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen in Den Haag geweest.' Het artikel (de auteur spreekt van 'memoires') lijkt op een pleidooi om te tonen wat hij allemaal gedaan heeft. Zo schrijft hij onder ander: 'Later heb ik evenwel toch een paar keer achter de regeringstafel gezeten, zoals bij de behandeling van de belastingregeling ....'. Het gaat niet zozeer om een beschrijving van de functie van de Gevmin, maar wat híj allemaal als Gevmin uitgevoerd heeft. Ik betwijfel of mannen als Lampe en Debrot het zo belangrijk zouden hebben gevonden om na hun ambtsperiode over zulke futiliteiten naar huis te schrijven. Het lijkt weer op een zich coûte que coûte proberen op te trekken aan andere mannen van gewicht. Dit is niet de houding van een sociaal bewogen iemand.

Het opvoeren van deze dichter was niet een gelukkige keus. Er is daardoor een vacuüm ontstaan na de bespreking van Elis Juliana. Dit had voorkomen kunnen worden indien de auteur een plaats had ingeruimd voor de Curaçaose dichter Luis Daal, die met zijn lyrische poëzie in het Papiamentu de enige dichter was, die het niveau van Pierre Lauffer bereikt heeft. (1)
Ook het werk van Nydia Ecury, die sinds 1957 op Curaçao woont en niet minder dan vijf bundels op dat eiland heeft uitgegeven, verdiende de aandacht als de eerste vrouwelijke dichter die tot de Papiamentse Beweging behoort.
'De gouden eeuw van Curaçao' is – vanwege de omissies en de selectie zonder criteria – een onevenwichtig boekje geworden. Een geforceerd zoeken naar literaire standing. Daar is – volgens mij – de literatuur van Curaçao niet mee gebaat!

1) zie: H. Habibe: De spirituele opgang van een Curaçaose dichter, 1997.